Gørding Bibliotek 1860 - 1995

Af Karen Christensen, Birkevænget, Gørding

Gørding sogns bogsamlinger

Allerede i 1860 oprettedes den første bogsamling til udlån i Gørding. Det var Lærer Pedersen, der oprettede samlingen og stod for udlånet.

Læselysten var i de første år stor, men gik dog jævnt tilbage indtil 1886, hvor Gørding fik en ny lærer, R. Nielsen.

Hans begejstring og aktive arbejde for biblioteksagen smittede. Bogsamlingen blev sat i stand, der blev købt nye bøger, og gørdingborgerne læste igen bøger i nogle år.

I Lourup blev der i 1892 stiftet »Lourup Skoledistrikts Bogsamling«, også her var interessen og læselysten stor i nogle år.

Dog havde begge samlingerne en hård konkurrent i »Ribe Folkebogsamling«, der i disse år fik stor tilslutning i sognet.

Vinteren 1904/1905 blev de to samlinger sluttet sammen med udlån i sognets skoler.

I 1914 blev bogsamlingen omtalt som »Gørding Sogns Bogsamling« i en annonce den 28. juli: *»Gørding Sogns Bogsamling har udlån af bøger hos boghandler Chr. Sørensen, Gørding Station. Kontingent 1½ kr. årlig. Ubemidlede, der betaler under 10 kr. i kommuneskat, kan gratis låne bøger. (Nørregade 21).*

Det første bibliotek/biblioteksforeningen

I 1915 lejede bogsamlingen sig ind i Nørregade 56 i stueetagen, hvor tidligere Gørding Sparekasse havde haft sig lejet ind.

Nu blev der ansat en deltidsbibliotekar. De skiftende bibliotekarer og bestyrelsen gjorde i disse år et stort arbejde for sagen, og der har været stor folkelig opbakning.

Ifølge besøgslister og de mange aviser var der stor aktivitet i og om biblioteket.

I kalenderåret 1919 var der bl.a. følgende arrangementer:

Januar:

Møde med foredrag og efterfølgende generalforsamling.

Februar:

Selskabelig sammenkomst i Forsamlingshuset. (Gørding stations forsamlingshus).

Februar:
To-dages basar og tombola i forsamlingshuset med aftenunderholdning for fuldt hus søndag aften, arrangeret af biblioteksbestyrelsen for at »trække dygtig mange penge fra folk her i fastelavn, hvor vi jo skal more os alligevel«.
September/oktober:
Kurser i bøgers brug.

1919 i øvrigt:
Der var *3685 voksne og 725 børn under 14 år,* der frekventerede biblioteket. Håndbogsamlingen blev anvendt af *900.*

Regnskab for 1919 er ikke specificeret ud, men det fremlagte regnskab for 1918 er gengivet i sin helhed:

Indtægt 1918		**Udgifter 1918**	
Borgerforening	25 kr.	Bibliotekar og medhjælp	348 kr.
Sparekasse	200 kr.	Bøger og indb.	1.223 kr.
Biblioteksforening	489 kr.	Lokale	420 kr.
Staten	685 kr.	Inventar	112 kr.
Tilfældige indt.	32 kr.	Forskelligt	412 kr.
Boggave	200 kr.		
I alt	**1.631 kr.**	**I alt**	**2.515 kr.**

Biblioteket i det gamle elværk ved banen

Biblioteksforeningen valgte at *købe* det gamle elværk ved banen og indrette det med centralvarme og elektrisk lys. Der blev indrettet en stor læsestue samt en udlånsstue.

Ved indvielsen blev lokalerne omtalt som nogle af de bedste i Vestjylland, og biblioteksforeningens bestyrelse som meget fremsynet.

Biblioteket måtte for at opnå statsstøtte udfærdige vedtægter og reglementer, der skulle godkendes. Disse gamle vedtægter findes i Gørding Sognearkiv. Af vedtægterne fra 1922 fremgår, at der er ansat en *lønnet* bibliotekar med en mindsteløn på *800 kr.* årligt.

I reglementet står bl.a., at *»enhver i Gørding fast bosiddende person har ret til gratis hjemlån af bøger«.*

Dog *»bøger udlånes ikke til hjem, hvori der ligger patienter med tyfus, paratyfus, dysenteri, difteri, skarlagensfeber, meningitis eller akut børnelammelse. Bøger må heller ikke udlånes til personer med smittefarlig tuberkulose«.*

»Udbryder disse sygdomme i lånerens hjem, vil bøgerne, efter henvendelse til biblioteket, blive afhentet og desinficeret eller brændt uden udgift for låneren«.

I 1922 kostede et lånerkort 25 øre, og det skulle fornys hvert år. 1. hjemkaldelse kostede 25 øre, 2. hjemkaldelse kostede 50 øre, og skulle bogen hentes pr. bud, kostede det yderligere 50 øre.

Biblioteket holdt i vintermånederne åbent både eftermiddag og aften på hverdage, og søndage fra 7-9 aften. Det rådede over 1.400 bind incl. 200 håndbøger, og supplerede med bøger fra centralbiblioteket i Esbjerg og Statsbiblioteket.

For at skaffe midler til alt dette, var det nødvendigt med forskellige aktiviteter, der kunne give penge.

Bl.a. havde man en årlig indsamling i hele sognet. Det foregik med såkaldte tiggerlister, hvorpå der stod: *Det givne beløb kommer biblioteket tilgode, da statstilskuddet retter sig efter de stedlige tilskud.*

Herunder blev de enkelte bidragydere opført med de sponsorerede beløb.

I 30erne var det gennemsnitlige bidrag 3 kr. pr. husstand og det maksimale 5 kr. I 1950 var gennemsnittet steget til godt 4 kr. og det maksimale til 25 kr.

Der udvikledes hurtigt et godt samarbejde med skolerne. Allerede i 1923 omtaltes, at centralskolernes elever en gang ugentlig fik undervisning i bøgers brug *på biblioteket* (det gamle elværk).

Fra 1935 tilsluttede biblioteket sig bogbilkørslen fra centralbiblioteket i Esbjerg.

Prisen for dette var i 1935:

Gørding Hovedbibliotek	16 kr. årligt
Ilsted og Lourup hver	8 kr. årligt

I 1938 steg prisen til:

Gørding	26 kr. årligt
Ilsted og Lourup hver	18 kr. årligt

I 30erne og 40erne var der tilsyneladende megen ro omkring biblioteket. Udlånet steg støt. Som årsag til stigningen i 30erne nævnes, »at folk må spare på fornøjelserne uden for hjemmet, og at mange afsagde de dyre ugeblade«.

I 1937 var der en bogbestand på 2.778 bind, og et samlet udlån på 10.525 bind. Antal besøgende: 8.695. Der var (stod der i avisen) *»613 lånere og 156 børn«.*

Gørding hovedbibliotek med filialer – på skolerne

For perioden 29. november 1952 - 20. september 1963 findes en velskrevet og velbevaret forhandlingsprotokol. Det følgende er i alt væsentligt fra denne.

Af den fremgår, at biblioteksforeningen, der ejede biblioteksbygningen, havde besluttet at sælge denne.

11.09.1952 købte biografejer Hermansen bygningen af biblioteksforeningen.

29.11.1952 erkendte han købet, men han ønskede at forhandle om en ophævelse af det, da hans familie var meget imod handlen. Efter en del forhandlen tilbød Hermansen at give 300 kr. til biblioteket, hvis handlen kunne gå tilbage. Dette tilbud blev accepteret af udvalget.

I januar 1953 havde foreningen forhandlinger med sognerådet, der overvejede køb af bygningen eller en tilbygning til alderdomshjemmet med henblik på et nyt kommunekontor.

Det lå helt fast, at biblioteket skulle flytte til centralskolen, selv om der havde været voldsom kritik af den større afstand, børnene fra de andre skoler ville få til biblioteket.

07.04.1953 blev det vedtaget at sælge biblioteksbygningen til Asger Thomsen for 14.500 kr. Foreningen skulle dog bekoste en rørforbindelse fra hovedledningen i gaden til et nyt toilet i huset. Inden handlen blev endelig afsluttet, havde udvalget sikret sig m.h.t. indretningen på skolen, således at biblioteket var sikker på at kunne blive på skolen, eller få andre lokaler stillet til rådighed af kommunen.

På dette tidspunkt drøftedes også den mulighed, at biblioteket kunne blive kommunalt, og driften komme ind under mere sikre former.

Kommunen afslog at overtage driften. I stedet blev aftalen, at kommunen

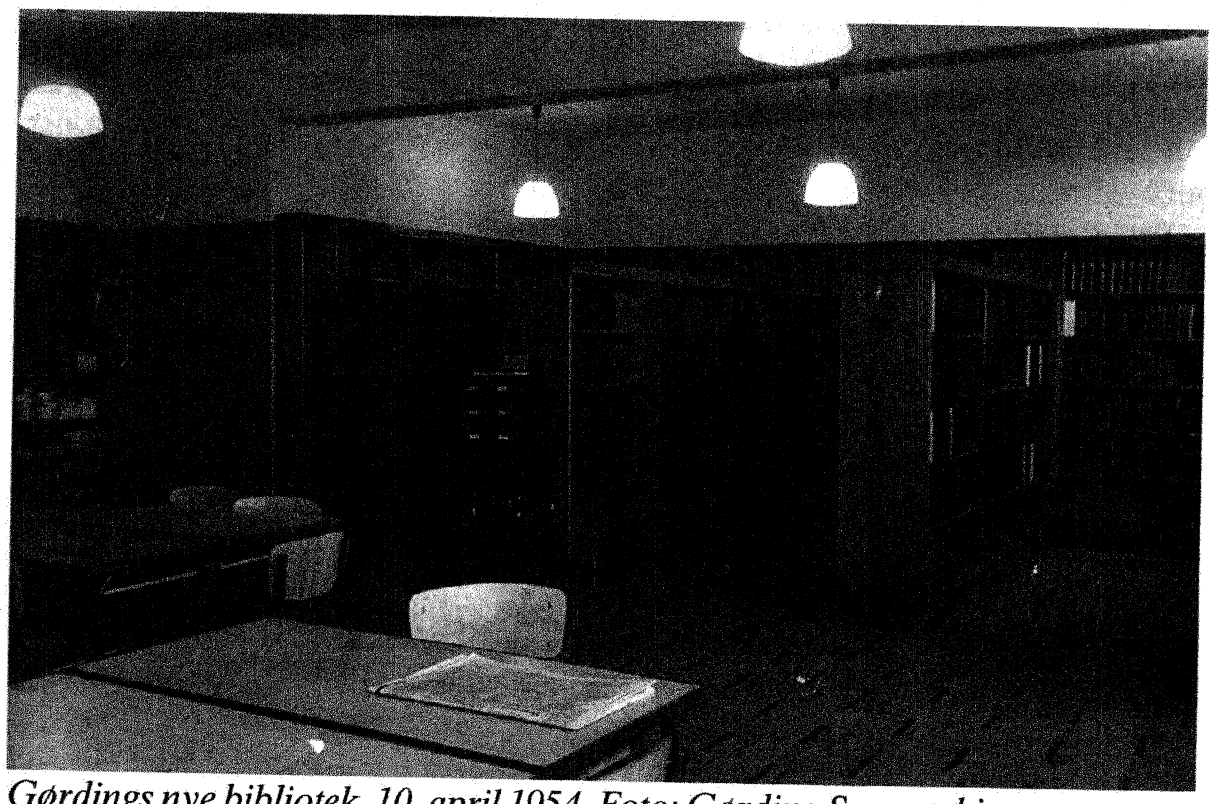

Gørdings nye bibliotek, 10. april 1954. Foto: Gørding Sognearkiv.

betalte 1,50 kr. pr. indbygger og 1 kr. pr. skolesøgende barn, mod at biblioteksforeningen påtog sig at være med i arbejdet med etableringen af børnebibliotekerne på skolerne. Et startbibliotek ville pr. skole koste 262 kr. om året i 5 år.

Biblioteket blev indrettet på centralskolen på 1. sal i den gamle nu nedrevne bygning, der har ligget midt i skolegården. Kommunen betalte indretningen af lokalet, og biblioteksforeningen anskaffede det nødvendige inventar.

08.04.1954 blev så det nye bibliotek indviet.

Det var et for den tid meget moderne og veludstyret bibliotek.

Ved generalforsamlingen samme år frabad Johs. Jacobsen sig genvalg, da han havde siddet i bestyrelsen i 20 år, alle årene som sognerådets repræsentant.

Den nye bestyrelse, som lærer Radmer blev formand for, fik travlt med indkøb af bøger, katalogisering af samme og oprettelsen af bibliotekerne i Ilsted og Lourup.

Mens bogudlånet steg i disse år, så faldt interessen for at deltage i generalforsamlingen.

År efter år står der i protokollen, at kun bestyrelsen var mødt, og adskillige gange var selv bestyrelsen ikke fuldtallig, hverken til generalforsamling eller bogvalgsmøde.

Biblioteksloven fra 1950 betød større økonomisk støtte fra stat og kommune, idet denne støtte skulle sikre et biblioteks drift, uanset om det var et selvejende eller kommunalt bibliotek. Men samtidig medførte det også øget tilsyn.

Eks. fra Protokollen:
21.01.1958: Har besøgt biblioteket. Budget, boghold og virksomhed tilfredsstillende. Smuk orden på hylderne.

Mogens Iversen/Ingrid V. Jensen

»Dog udtalte hr. Iversen, at vor kassebeholdning ved afslutningen af regnskabet var lovlig stor«, skrev Edv. Radmer (formand).
19.11.1959: Tilsynet bemærker, at biblioteketslokalet i Lourup er tilfredsstillende, men der mangler nogle borde og en vægtavle, til hvilke der *er givet tilskud.*
10.12.1959: Tilsynet erindrer i et brev om de manglende borde og tavlen i Lourup.

Andre notater:
1960: Åbningstider indskrænkes til ti. on. to. fr. kl. 14-16, samt ti. fr. kl. 19-20.

Det kommunale bibliotek

I 1964 blev biblioteket kommunalt, og bestyrelsen blev erstattet af et biblioteksudvalg, der var udpeget af sognerådet. Udvalgets interesse for biblioteket var stor, og udlånstallet var stadig stigende. Skolebiblioteket var på det tidspunkt en integreret del af folkebiblioteket.

Desværre var den bygning, hvor biblioteket var placeret, af så ringe kvalitet (bygget i krigsåret 1943), at den måtte nedrives, og en ny bygning, 65-bygningen, tages i brug. Biblioteket blev midlertidig placeret i 1911-bygningen.

Samtidig arbejdede sognerådet, biblioteksudvalget og skolen med planer for den fremtidige placering og organisering af sognets bibliotek(er).

I forbindelse med skolenedlæggelserne i Lourup og Ilsted blev bøgerne fra filialerne flyttet ind, og pladsen blev endnu mere trang. Samtidig steg elevtallet i skolen voldsomt, og der skulle findes en løsning på problemerne.

Der blev engageret en arkitekt, der udarbejdede flere forslag, der blev behandlet meget seriøst af de lokale instanser + centralbiblioteket for Sydvestjylland.

Som beskrevet af Anton Bruun i Lokalårbogen 1994 kom kommunesammenlægningen i 1970 på tværs af disse planer.

Efter grundlovsdag 1969, hvor Gørding officielt blev en del af Bramming Kommune, kunne større beslutninger kun træffes efter godkendelse i et fællesudvalg. Biblioteksudvidelsen m.m. blev stoppet, og biblioteket blev flyttet over i villaen, Nørregade 74.

Døren til venstre var indgang til biblioteket. Billedet er taget i juni 1965, umiddelbart før bygningen blev fjernet. Foto: Gørding Sognearkiv.

Dette faldt absolut ikke i god jord, skriver Anton Bruun, men det var nødvendigt på grund af pladsmangel på skolen. Også et mosaikvindue, af kunstneren Preben Hornung, bevilget til det planlagte bibliotek af Statens Kunstfond, måtte opgives.

Filialstatus

Fra 1. april 1970 blev Gørding Bibliotek en filial af Bramming Hovedbibliotek. Bibliotekarerne, igennem mange år Børge Madsen, Benny Jepsen og nu Elisabeth Rasmussen, måtte døje med for lidt plads og en uhensigtsmæssig lokaleindretning helt til 1993, hvor en hårdt tiltrængt renovering fandt sted.

I dag fremstår Nørregade 74 som et moderne og meget kundevenligt bibliotek med rimelige udlånstider:

Tirsdag 13.00-18.00. Onsdag 15.00 - 19.00 og Torsdag 10.00 - 18.00.

Som afslutning udlånsstatistikken for 1994:

	Bøger i alt incl. børn og voksne	**Andre materialer lydb. video m.m.**
Gørding	19.031	1.378
Bramming	122.155	10.714

Kilder:
Gørding Sognearkiv, Gørding Bibliotek, Benny Jepsen, Anton Bruun og Arne Melballe.